Toespraak van Prof. Dr. H Jonker

WOORD GODS EN BEGINSEL

Het slotwoord.

Een slotwoord te spreken aan het eind van een Deputaten- vergadering van een partij, die streeft naar een politiek met de Bijbel, is slechts zinvol, als daarin verwezen wordt naar het slotwoord. Het slotwoord wordt gesproken door de God der Openbaring. Hij heeft het laatste woord. Over het persoonlijk leven, het gezinsleven, het volksleven en het leven der mensheid wordt het laatste, definitieve en absolute woord gesproken door de God van Abraham, Isaak en Jakob, de Vader van onze Here Jezus Christus.

En omdat Hij het laatste woord spreekt heeft Hij ook het aanvangswoord. In den beginne was het Woord. En omdat Hij het eerste en het laatste woord spreekt, is Zijn Woord het Woord van begeleiding in het leven van mens en gezin, van volk en mensheid.

Op deze Deputatenvergadering is het ontwerp van een nieuw Beginsel- en Algemeen Staatkundig Program van onze partij vastgesteld. Het ligt dunkt mij, nu voor de hand enkele opmerkingen te maken over de verhouding Woord Gods en beginsel.

Herziening van program zinvol of irreëel?

De vraag kan namelijk gesteld worden of het wel zinvol is voor het hedendaagse politieke handelen zich zo lang, zo uitvoerig, zo intensief bezig te houden met een program van beginselen. Wij leven in een dynamische tijd, waarin oude zekerheden wegvallen en nieuwe zekerheden schijnen te ontstaan. Wij zijn het atoomtijdperk binnengetreden, waarin zulke onbekende en vreemde vraagstukken zich aan ons opdringen, waarvan vroegere geslachten geen enkel vermoeden hebben gehad. Wij leven in een tijd van spanningen en dreigingen, waarin de wereldaandacht steeds meer geconcentreerd wordt op geheimzinnige gesprekken in Wenen, Parijs en Londen. Daar, zo schrijft men, wordt de wereldgeschiedenis gemaakt en zeker niet op een Deputatenvergadering van de A.R. Partij.

Is het niet irreëel zich zo intensief met een beginselprogram bezig te houden in een wereld, waarin het proces Eichmann op verbijsterende wijze aan het licht brengt waartoe een mens tegenover een ander mens in staat is? Een wereld volop in beweging, een wereld, waarin nieuwe volkeren opstaan en hun zelfstandige en onafhankelijke plaats te midden der volkeren opeisen? Is het juiste actuele handelen in het heden niet belangrijker dan een bezinning over beginselen?

Bedenkingen tegen het program.

Nu zouden wij deze en andere vragen en bezwaren tegen een nieuw beginselprogram kunnen terugleiden tot drie bedenkingen. In de eerste plaats de bedenkingen van hen, die in 'deze dynamische tijd bezwaar maken tegen het woord „beginsel" überhaupt. In de tweede plaats zij, die vanuit het Woord Gods bezwaar maken tegen beginselen. In de derde plaats zij, die wantrouwend staan tegenover een herziening van beginselen.

Van het moderne levensgevoel.

De eerste groep bezwaren komen voort uit de sfeer van het moderne levensgevoel. Beginsel en mens-zijn, zo redeneert men, verdragen elkaar niet. Het beginsel is strak, rechtlijnig, statisch. Het menselijk leven en het leven der volkeren is stuwend, stromend, vloeiend, dynamisch. Pasklare be-

ginselen kunnen wij op de voortstuwende geschiedenis van mensen en volkeren niet toepassen. Zij dekken elkaar niet, maar belemmeren elkaar. Het mensenleven komt steeds voor nieuwe vraagstukken en nieuwe beslissingen te staan. Daarom zijn beginselen, zodra zij zijn geformuleerd al weer verouderd.

Ons antwoord.

Ons antwoord is, dat een redelijk, denkend en zedelijk handelend mens echt niet dit standpunt kan volhouden, tenzij hij wil vervallen tot de reinste willekeur en het nozemdom. In een geordende samenleving dienen ordeningen aangebracht te

worden, wil men niet in de chaos terecht komen, waarbij de willekeur omslaat in de tyrannie en de dictatuur. Deze ordeningen en regelingen veronderstellen uitgangspunten van waaruit men de regelingen opstelt. Politiek handelen is bewust, verantwoordelijk handelen. Bij dit handelen gaat men zich bezinnen en trekt men zich al denkende even terug. Men ziet vooruit naar de gevolgen, maar deze gevolgen zijn tegelijk verbonden met de oorzaken. Men gaat al overwegende terug naar het begin en beslist vanuit een principium, een principe, een begin en beslist steeds principieel. Bewust, verantwoordelijk handelen is „an sich" principieel, willekeurig handelen is niet-principieel.

De vraag is dus niet of men voor- of tegen een beginsel is, maar vanuit welk beginsel men denkt, oordeelt, beslist en handelt. Is dit beginsel een „waarde", een ideologie, een economische structuur of is het beginsel ingegeven door de Openbaring van de levende God?

Van twee groepen Christenen.

De bedenkingen van de twee andere groepen nemen wij samen. Dat zijn de bedenkingen van Christenen, die evenals wij willen buigen voor de overmacht van het Woord Gods. Enerzijds zegt men, dat beginsel en Evangelie elkaar niet verdragen. Het Evangelie, zo zegt men, is geen systeem, geen stelsel, waaruit men politieke richtlijnen en beginselen kan afleiden. Het Evangelie is slechts boodschap, verlossing, prediking van het heil. Men staat in het Evangelie, men leeft uit het Evangelie, men wordt bevrijd door het Evangelie. Het Evangelie is een geestelijke werkelijkheid, geen handboek voor bepaalde richt

lijnen. Wanneer men in het Evangelie beginselen en regelen, systemen en methoden poogt te ontdekken, dan handelt men op een het Evangelie-onwaardige wijze.

Het Evangelie is geen politiek handboek, geen handleiding voor maatschappelijk handelen, geen staatkundige methodologie enz. Het Evangelie is een kracht.

De andere groep van Christenen verwijt onze partij, dat herziening van het beginselprogram juist het bewijs is van het feit, dat de A.R. Partij het met het Woord Gods op een accoordje gooit. Immers het Woord Gods is toch onveranderlijk. De

eisen, die het Woord Gods stelt en de beloften, die het geeft, zijn toch voor elk volk, elke cultuur en elke eeuw dezelfde. Gaat de A.R. Partij niet teveel de weg van het compromis op, zo vraagt men zich af. Is God veranderlijk? De wereld gaat voorbij, maar het Woord Gods blijft in der eeuwigheid. Waarom niet de rust bij dat profetische Woord en waarom toch die onrust, die bewegelijkheid, die herzieningen?

Zo staan wij als A.R. Partij met een hernieuwd program van beginselen in onze hand tussen deze twee groepen Christenen. Voor de ene groep zijn wij te star, te conservatief, te zeer gebonden aan de 19e eeuw, te intellectualistisch, te gesloten, te beginselvast. Voor de andere groep zijn wij te bewegelijk, te zeer geneigd tot compromis, beginselloos.

Ons antwoord.

Ons antwoord aan beide groepen is ons geloof in het Woord Gods als een blijvend licht voor alle eeuwen en culturen enerzijds en als een actuele sprake in de concrete situatie van het heden anderzijds.

Tegenover de ene groep zeggen wij: hoe bewegelijk en veranderlijk de wereldgeschiedenis zich ontwikkelt en hoe dynamisch het mens-zijn zich ontplooit, er blijven grondstructuren van het menselijk zijn door alle eeuwen gelijk en de oproepen en tendenzen, geboden en beloften Gods blijven, appellerend aan deze grondstructuren, voor alle tijden dezelfde. Daarom pogen wij als partij met de Bijbel in datzelfde, eeuwig blijvende licht van het Woord Gods onze politieke gedragslijn te formuleren, die beantwoordt aan de nieuwere problemen en vraagstukken, waarvoor de mens in deze moderne tijd komt te staan. Tegenover „das Gebot der Stunde” in zijn loutere ver
ticaliteit stellen wij de horizontale gang van het Woord Gods in zijn begeleiding van de wereldgeschiedenis.

Tegenover de andere groep zeggen wij, dat het Woord Gods niet een abstract objectivum is, dat boven de concrete werkelijkheid van het menselijk leven in de wolken hangt, maar dat het Woord Gods actueel is, d.w.z. actus, handelend, ingaand in de concrete situatie van de tijd. Het Woord Gods is niet tijdloos, een objectieve idee, los van de concrete werkelijkheid. Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond. Dit geldt ook in het heden. Een profetische figuur is niet hij, die los van de gegeven werkelijkheid het Woord Gods als een gericht uitspreekt. De profeten hebben steeds

tussen God en het volk van God gestaan. Zij hebben aan de kant van God gestaan tegenover het volk, zij hebben aan de kant van het volk gestaan tegenover God. Zij hebben het Woord Gods gebracht in de concrete situatie van hun tijd en zijn door de spanning tussen God en zijn volk verteerd geworden. Wij denken o.m. hierbij aan de profeet Jeremia. Profetische figuren zijn slechts daar te vinden waar men worstelende met de vraagstukken, die de moderne tijd stelt op alle terrein des levens, al zoekende en tastende een weg tracht te vinden. Gods Woord is een lamp voor onze voet, d.w.z. bij elk nieuw vraagstuk moet opnieuw het licht van de kandelaar van het Woord Gods ontstoken worden.
Belijdenis is deze moderne tijd.

Daarom hebben wij een hernieuwd program van beginselen, omdat nieuwere vraagstukken ons worden voorgelegd, nieuwere verhoudingen zijn gegroeid, nieuwere situaties zijn ontstaan, nieuwere ontwikkelingen zich voordoen, nieuwere uitzichten zich openen, nieuwere beslissingen zijn gevallen. Daarom is het hernieuwde program der beginselen niet maar een compromis met de moderne tijd, maar de belijdenis van de waarheid en de actualiteit van het Woord Gods in deze moderne tijd.

Het is een menselijke en gebrekkige poging van Christenen om het Woord Gods in het heden te midden van de vele vraagstukken van de moderne politiek te laten functioneren. Een gebrekkige poging en bestemd voor een bepaalde tijd. Misschien zal over enige decennia weer een nieuw program nodig zijn.

Deze voortgaande vernieuwing is alleen maar de erkenning
van de daadwerkelijkheid en actualiteit van het Woord Gods in elk tijdsgewricht.

Voortgaan.

Het slotwoord is Godes. Zijn Woord is aanvangswoord, begeleidend woord en slotwoord. Ons is de taak der toepassing in het heden bij de bezinning van een program der beginselen, bij het oordeel en de beslissing van het politieke handelen.

Wij wensen allen, die in de politieke praxis werkzaam zijn en in het bijzonder hen, die op uiterst belangrijke posten zijn

geplaatst, toe
het heldere inzicht der hemelse wijsheid bij de vele vraagstukken,
de sprake van het Woord Gods bij moeilijke beslissingen, de bewogenheid met ons volk en de volkeren in de nood der wereldgeschiedenis,
maar ook de vrijheid, de onafhankelijkheid en de blijdschap der kinderen Gods en de moed om voort te gaan.